

I. DÜNYA SAVAŞI'NDA OSMANLI

Denge siyaseti güden devletimiz eğer savaşa girilecekse o da İngiltere'nin yanı olduğu karar vererek teklifte bulundu. İtilaf Devletleri'nin Osmanlıyı gizli anlaşmalarla paylaşması nedeniyle yapılan bu teklif reddedildi.

Osmanlı Devleti siyasi yalnızlıktan kurtulmak istemesi nedeni ile yönetimdeki İttihatçılarında etkisi ile kendi siyasetimize daha yakın gördüğümüz Almanya ile yakınlaşmaya başlandı.

OSMANLI DEVLETİ CEPHELERDE

Akdeniz'de İngiliz donanmasından kaçan iki Alman savaş gemisi, boğazlardan geçerek Osmanlı Devleti'ne sığındı. Bu iki gemi Karadeniz'e açıldı ve Ruslara ait Sivastopol ve Odessa limanları bombaladılar. Osmanlı Devleti savaşın başında tarafsızlığını açıklaması ve boğazları tüm devletlere kapatmasından dolayı bu gemileri elinde tutması ve mürettebatını da gözetim altına alması gerekiyordu. Almanya ile yapılan gizli antlaşmaya dayanarak bu gemileri satın aldığını bildirerek gemilere Türk bayrağı çekti. Bu gemilerden Goben'e **Yavuz**, Breslau'a da **Midilli** adı verildi.

Bu olay üzerine Rusya, Osmanlı Devleti'ne savaş açtı (1 Kasım 1914). İngiltere ve Fransa da Rusya'nın yanında yer aldıklarını belirterek Osmanlı Devleti'ne savaş ilan ettiler. Osmanlı Devleti 11 Kasım 1914'te İtilaf Devletleri'ne karşı savaş kararı aldı. Böylece Osmanlı Devleti, Almanya'nın yanında Birinci Dünya Savaşı'na girmiş oldu. Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesi ile Almanya'nın yükü hafiflemiş ve savaş geniş bir alana yayılmış oldu.

SAVUNMA CEPHELERİ

Çanakkale Cephesi

Suriye-Filistin Cephesi

Hicaz-Yemen Cephesi

Irak Cephesi

TAARRUZ CEPHELERİ

Kafkas Cephesi

Kanal Cephesi

YARDIM CEPHELERİ

Makedonya Cephesi

Galiya Cephesi

Romanya Cephesi

TAARRUZ CEPHELERİ

Kafkas Cephesi

Cephenin Açılma Nedenleri

- 1- Bakü Abadan petrollerinin kontrolünü sağlamak.
- 2- Orta Asya'da yaşayan Türkler ile birleşmek. (Turancılık)
- 3- 1877-1878 Osmanlı Rus Harbi (93 Harbi) ile kaybettiğimiz Kars, Ardahan ve Batum'u geri almak.

sosyalbilgilerinsesi

Rus ordusunun saldırısı üzerine Enver Paşa idaresindeki Türk ordusu, 22 Aralık 1914 tarihinde Kafkaslarda Rusya'ya karşı saldırıya geçti.

Bölgedeki ağır hava koşulları, ulaşım güçlükleri ve salgın hastalıklar ordumuzun büyük bir çoğunluğunun şehit olmasına sebep oldu. Böylece **Sarıkamış Harekâtı** başarısızlıkla sonuçlandı. Bu durumdan yararlanan Ruslar Erzurum, Muş, Bitlis, Trabzon ve Erzincan'ı ele geçirdiler.

İlerleyen dönemlerde Rusya'da baş gösteren kıtlık ve askeri teçhizatın azalması gibi nedenlerle müttefiklerinin Çanakkale'den yardım gönderememesi üzerine Rusya'daki Bolşevikler ayaklanarak Çar'ı tahttan indirdiler ve yönetimi ele geçirdiler. Bu savaşın kendi savaşları olmadığını belirten Bolşevikler Osmanlı Devleti ile barış yapmak istediklerini bildirdiler. Bunun üzerine 3 Mart 1918' de Brest Litowsk antlaşmasıyla Ruslar savaştan çekildi ve Kars, Ardahan ve Batum'u (Elviyeyi Selase) Osmanlı devletine bıraktı. İlk etapta başarısız olunan bu cephede Bolşevik İsyanının çıkması ile Osmanlı bu cephede başarılı oldu.

Çanakkale'den sonra Diyarbakır 16. Ordu komutanlığına atanan Mustafa Kemal Kafkas cephesinde görev alarak Muş ve Bitlis'in Rus işgalinden kurtarılmasını sağlamıştır.

Seferberlik ilan ettiğimizde askerlikten kaçan, Ruslarla işbirliği yapan ve cephe gerisindeki sivil insanlarımızı öldüren Ermeniler nedeni ile bölgedeki huzuru sağlamak adına 1915 Tehcir Kanunu (Zorunlu Göç Yasası) ile bölgeden göç ettirildiler.

Kafkas Cephesi

Cephenin Açılma Nedenleri

Almanya'nın isteği üzerine açılan bu cephede;

- 1- İngiltere'nin sömürgeleri ile olan bağlantısını kesmek.
- 2- Kaybettiğimiz Mısır'ı geri alarak tekrar bölgede söz sahibi olmak.

İngilizler, Osmanlı Devleti'nin Süveyş Kanalı üzerinden yaptıkları bu saldırıyı durdurdular ve Osmanlı ordusunu yenilgiye uğrattılar. İngiliz askerleri, kazandıkları bu başarının ardından Arapların da desteği ile Sina Yarımadası'nı ele geçirdiler ve Suriye'ye doğru ilerlemeye başladılar.

SAVUNMA CEPHELERİ

Çanakkale Cephesi

İngiltere ve Fransa, Çanakkale Boğazı'nı geçip Osmanlı Devleti'nin başkenti olan İstanbul'u ele geçirerek Osmanlı Devleti'ni savaş dışı bırakmak istiyordu. Böylece İtilaf Devletleri zor durumda ve yardıma ihtiyacı olan müttefikleri Rusya'ya gerekli yardımı bu cephe üzerinden ulaştırılabileceklerdi. Bu amaçla güçlü bir donanma ile boğazı geçmeye çalışan İtilaf Devletleri Nusret mayın gemisinin bir gece önce döşediği mayınlara çarparak büyük bir kayıp yaşadılar.

Denizden geçemeyeceğini anlayan düşman kuvvetleri karadan cepheyi ele geçirmeye çalıştılar ve bu nedenle farklı bir bölgeden çıkarma yapacaklarmış gibi hareket ederek ordumuzu yanıltmaya çalıştılar. Fakat Mustafa Kemal 1. Balkan savaşında bölgede görev almasından dolayı arazi yapısını çok iyi tanınması ona avantaj sağladı ve düşmanın nereden çıkarma yapacağını bildiği için hazırlıkları ona göre planladı.

Gelibolu yarımadasına çıkarma yapan düşman birliklerine karşı 19. Tümen Komutanı Mustafa Kemal, emrindeki birliklerle **Arıburnu, Seddülbahir, Conkbayırı ve Anafartalar** bölgelerinde başarılı bir mücadele gerçekleştirdi. Çanakkale Savaşları'nın en çetin geçtiği anında Mustafa Kemal askerlerine “**Size ben taarruz emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum.**” diyerek vatanı korumanın önemini vurgulamış oldu.

Çanakkale cephe savaşını Osmanlı Devleti savaşı kazandığı için bu durum savaşın uzamasına neden oldu. Ayrıca boğazları geçemeyen İtilaf Devletleri müttefikleri Rusya'ya yardım götüremedikleri için Rusya'da Çarlık rejimi yıkıldı. Bu başarının ardından Bulgaristan İttifak Devletleri'nin yanında savaşa katıldı. Mustafa Kemal'in Çanakkale'deki başarısı halk tarafından daha iyi tanınmasına sebep oldu ve Milli Mücadelenin lideri olmasında önemli bir etken oldu.

Irak Cephesi

İngiltere, Musul ve Kerkük gibi önemli petrol bölgelerini ele geçirmek istiyordu. Ayrıca İngilizler müttefikleri Rusya'ya Çanakkale'den gönderemedikleri yardımı bu cepheden göndermek istiyorlardı. Bu amaçla İngiliz kuvvetleri, Basra Körfezi'ne asker çıkararak Bağdat'a doğru ilerledi.

Bu ilerleyişleri sırasında **Kut'ül-Amâre** bölgesinde yaptıkları çatışmalarda Türk kuvvetlerine yenildiler ve çok sayıda esir verdiler. Bu yenilgiye rağmen, İngilizler sömürgelerinden getirdikleri yeni birlikler ve askerî malzeme ile desteklenen İngiliz kuvvetleri Bağdat'ı alarak Kerkük bölgesine kadar ulaştı. Halil Kut Paşa bölgede başarılar elde etse de İngilizler sömürgeleri aracılığıyla üstünlüğü elde ederek cephenin büyük bölümünde bizi yenilgiye uğrattılar. Bu yenilgi karşısında önemli petrol yataklarına sahip olan Irak'ı İngilizlere bırakılarak geri çekilmek zorunda kaldık.

Hicaz – Yemen Cephesi

Bu cephe, Müslümanlar için kutsal yerler olarak kabul edilen Mekke ve Medine’yi İngilizlerin işgal etmesini önlemek için açılmıştır. Medine bölgesini koruma görevi “Çöl Kapları” unvanına sahip olan Fahrettin Paşa’ya verildi. Fahrettin Paşa kısıtlı imanlara rağmen 2 yıl 7 ay boyunca Medine’yi savundu.

Bölgede İngilizlerin kışkırtması ile çıkan Arap ayaklanmaları bastırılmaya çalışıldı. Yaşanan bütün zorluklara rağmen askerleriyle mücadele veren Fahrettin Paşa’nın başarı ile gerçekleştirdiği Medine Müdafaasına rağmen ateşkes antlaşmasından sonra Osmanlı askeri bölgeden çekilmek zorunda kaldı. İngilizler’in yanında yer alan Arapların bu davranışları ile Ümmetçilik akımının etkisinin olmadığı ayrıca görülmektedir.

Suriye - Filistin Cephesi

Cephedeki savaş Osmanlı – İngiltere arasında yapılmıştır. İngilizler, Kanal Cephesi’nde Osmanlı’yı geri püskürtünce Arapların da desteğini arkasına alarak Filistin’i ele geçirdi. Kanal Cephesi’nde başarısız olan ordumuz Suriye’ye doğru çekildi. Bu nedenle bu savaş, Kanal Cephesi’nin devamıdır. Bu sıralarda Mustafa Kemal, bu cepheye 7. Ordu komutanı olarak atandı. Ancak daha fazla toprak kaybetmemek adına Mondros Ateşkes Anlaşmasını imzalayarak savaştan çekildiğimizi bildirdik. I. Dünya Savaşı bitince Mustafa Kemal, İstanbul’a geri çağrıldı.

YARDIM CEPHELERİ

Osmanlı Devleti taarruz ve savunma cephelerinden ayrı olarak müttefiklerine (ortaklarına) yardım amacıyla Makedonya, Romanya ve Galiciya cephelerinde de savaştı.

Savaşın Sona Ermesi

Rusya'nın savaştan çekilmesi ile güç kaybeden İtilaf Devletleri Almanya karşısında zorlanmaya başladı. Sömürgeleri sayesinde denizlerde de üstün olan İngiltere'yi Almanya kendi denizaltıları ile vurarak denizlerde de üstünlüğü ele geçirmek istiyordu.

Almanya İtilaf Devletleri'ne silah satan ABD'yi bu konuda uyardı, fakat uyarıları dikkate almayan ABD silah satmaya devam etti. Alman denizaltıları uyarılara rağmen silah satan ABD gemilerini bombalayarak batırdı ve bu durumu savaş sebebi sayan ABD savaşa taze bir kuvvet olarak İtilaf Devletleri'nin yanında girdi. Savaşı ABD'nin desteği ile İtilaf Devletleri kazandı. ABD Başkanı Wilson savaşa girdiğinde kendi ismiyle Wilson İlkelerini yayımladı.

Wilson İlkeleri

1- Yenilen devletler, yenilen devletlerden toprak ve savaş tazminat almayacaktır.

Yorumu: I. Dünya Savaşı'nı bitiren maddedir. Ayrıca İngiltere'nin daha fazla güçlenmesi engellenmek istenmiştir.

2- Devletlerarası gizli anlaşma yapılmayacak tüm anlaşmalar açık yapılacaktır.

3- Her millet nüfusunun çok olduğu bölgede kendi devletini kurabilecektir.

Yorumu: Bu madde ile Yunanlar ve Ermeniler, Anadolu'dan toprak talebinde bulunmuşlardır. Türkler de nüfusunun çok olduğu bölgede kendi devletini kurabilecektir.

4- Anlaşmazlıkları barışçıl çözmek amacıyla uluslararası bir kuruluş kurulacaktır. (Cemiyet-Akvam)

NOT: Wilson İlkeleri ile yasaklanan Sömürgecilik İtilaf Devletleri tarafından Manda ve Himaye adı ile devam ettirilmiştir. Ayrıca Osmanlı Devleti Wilson ilkelerine güvendiği için İtilaf Devletleri ile Mondros Ateşkes Anlaşmasını imzalayarak savaştan çekilmiştir.

I. Dünya Savaşını Bitiren Barış Anlaşmaları

Almanya

Versailles (Versay) Anlaşması

Macaristan

Trianon (Trianon) Anlaşması

Avusturya

Saint Germain (Sen Jermen) Anlaşması

Bulgaristan

Neuilly (Nöyyi) Anlaşması

Osmanlı Dev.

Sevres (Sevr) Anlaşması

I. Dünya Savaşının Sonuçları

- 1- Yenilen devletler çok ağır antlaşmalara imza attı.
- 2- Avrupa'nın siyasi haritası değişmiştir.
- 3- Osmanlı Devleti ve Avusturya-Macaristan gibi imparatorluklar yıkıldı.
- 4- Türkiye Cumhuriyeti, Avusturya, Macaristan, Çekoslovakya, Polonya ve Yugoslavya gibi yeni devletler kuruldu.
- 5- Avrupa'da yeni siyasi ideolojiler ve rejimler ortaya çıktı.
- 6- Savaştan en karlı devlet İngiltere çıkmış ve Avrupa'nın en güçlü devleti olmuştur.
- 7- Dünya barışını sağlamak için Cemiyet-i Akvam (Milletler Cemiyeti) kurulmuştur.
- 8- Sömürgeciliğin yerini manda ve himayecilik almıştır.

